

Озерна Ірина Вікторівна

*доцент кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління
Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук*

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ДЕФІНІЦІЙ «ГРОМАДСЬКА БЕЗПЕКА І ПОРЯДОК» ТА «ПУБЛІЧНА БЕЗПЕКА І ПОРЯДОК»

Потенційно небезпечними з точки зору правозастосування є порушення законодавцем правил побудови дефініцій термінів у законодавчих актах, адже призначення законодавчих дефініцій і полягає в тому, щоб через чітку й однозначну дефініцію певного спеціального поняття забезпечити його правильне розуміння і практичне використання, запобігти будь-яким хибним тлумаченням [1, с. 39]. Тому, аналіз змісту існуючих дефініцій «громадська безпека і порядок» та «публічна безпека і порядок», їх застосування у законодавстві є надактуальним й зумовив вибір вектору даного дослідження.

У роботі [4, с. 208] зазначається, що поняття «публічна безпека» і «публічний порядок» не є тотожними і дещо різняться за змістом. Публічний порядок, передусім, пов'язаний із публічною безпекою, яку покликані забезпечувати спеціальні органи виконавчої влади шляхом нагляду та застосування адміністративного примусу щодо осіб, які його порушують. Попри те, що публічний порядок і публічна безпека – самостійні поняття, категорії, явища, між ними наявний тісний діалектичний взаємозв'язок. Так, недопущення масових безладів створює умови, що переважають можливе порушення публічної безпеки. Водночас неухильне виконання правил, які сприяють забезпеченню останньої, гарантує надійне забезпечення публічного порядку.

На законодавчому рівні, зокрема, у Законі України «Про національну безпеку України» наводиться визначення терміну «громадська безпека і порядок», як захищеність життєво важливих для суспільства та особи інтересів, прав і свобод людини і громадянина, забезпечення яких є пріоритетним завданням діяльності сил безпеки, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб та громадськості, які здійснюють узгоджені заходи щодо реалізації і захисту національних інтересів від впливу загроз [7].

Наразі, поняття «публічна безпека і порядок» міститься у декількох нормативних актах, проте без його законодавчого тлумачення та лише у контексті повноважень щодо забезпечення публічної безпеки і порядку різними органами. Так, наприклад, у Кодексі України про адміністративні правопорушення Глава 14 має назву «Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок і громадську безпеку», а Законом України «Про Національну поліцію» визначено, що її першим завданням є надання поліцейських послуг у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку. Натомість існує чинний Наказ МВС України «Про затвердження Положення про функціональну підсистему забезпечення публічної (громадської) безпеки

і порядку, безпеки дорожнього руху єдиної державної системи цивільного захисту», у якому публічна (громадська) безпека і порядок ототожені.

У літературних джерелах зустрічаються дещо різні думки щодо визначення дефініцій «громадська безпека і порядок» та «публічна безпека і порядок».

Так, Барба В.Є. досліджуючи появу у законодавчому обігу терміносполучення «публічна безпека і порядок», визначає зміст цього поняття як об'єкту взаємодії територіальних підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування [2, с. 32]. Крім того, автор пропонує, беручи за основу викладені у Проекті Кодексу України «Про публічний порядок» положення, внести зміни до Закону України «Про Національну поліцію», закріпити це поняття таким чином: «публічна безпека і порядок – урегульована правовими та іншими соціальними нормами система суспільних відносин, що забезпечує захист прав і свобод громадян, їх життя та здоров'я, попередження злочинів та проступків, повагу до честі й людської гідності, дотримання норм суспільної моралі і порядку» [2, с. 36].

Когут О.В. стверджує, що категорія «публічна безпека та порядок», не має ні визначення і або зовсім не зустрічається в інших нормативних актах, або ототожнюється з громадським порядком та безпекою. І задається питанням, що можливо, краще повернутись до традиційного поняття «громадський порядок і безпека» і замінити ним невживаний в юридичній термінології термін «публічна безпека і порядок»? [3, с. 59].

Панова О.О. декларує, що по-перше, публічний порядок і безпека виконують роль індикатора атмосфери спокою суспільства, вказують на рівень злочинності та ефективності діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування; по-друге, категоріальний апарат визначення «публічний порядок та безпека» сьогодні законодавчо не визначений, але нормативно-правових актів та різних поглядів науковців дають змогу стверджувати про однорідність понять «громадський порядок і безпека» й «публічний порядок і безпека» [5, с. 135-136].

Піх Н.С. робить висновок, що поняття «громадська (публічна) безпека» не має нині усталеного нормативно-правового тлумачення. Ця проблема є актуальною як із наукової, так і з практичної точки зору. Громадська (публічна) безпека є складником такої системної категорії права, як національна безпека держави, і потребує належного відображення у правовій основі забезпечення національної безпеки України з метою створення ефективної системи забезпечення громадської (публічної) безпеки [6, с. 103].

Тихомиров Д.О. вказує, що наукові терміни «громадська безпека» та «публічна безпека» розрізняються, проте їх співвідношення і зміст не розкриваються у тексті нормативно-правових актів. У юридичній літературі запропоновано можливе розв'язання зазначеної проблеми двома шляхами: внесення змін і доповнень до вже прийнятого Закону України «Про Національну поліцію» і заміни невживаного в юридичній термінології терміну «публічна безпека» на термін «громадська безпека» шляхом внесення змін і доповнень у наявний масив нормативно-правових актів (більше 5000), а також

визначення цього поняття в Законі України «Про Національну поліцію» [8, с. 34].

Фатхутдінов В.Г. доводить недоцільність і неправомірність взаємної заміни у нормативно-правових актах термінів «громадський» і «публічний». Крім того, він наголошує, що механічна рокировка без опори на глибинну семантику термінів, практику термінологічного вживання у більшості законів, насамперед у Конституції України, сліпе калькування запозичених номінацій не тільки спотворюють понятійний апарат науки, але й перешкоджають розумінню ролі і функцій нових соціальних інституцій [9].

Ми повністю підтримуємо думку, що важливою складовою якості законодавчого тексту є дотримання єдності термінології, її несуперечливості й логічної впорядкованості, відповідності національним та міжнародним термінологічним стандартам. Порушення законодавцем вимог щодо термінів та їх визначень у законодавчих актах спричиняє неузгодженість і невпорядкованість термінологічної бази сучасного законодавства в цілому та термінологічні розбіжності на галузевому та міжгалузевому рівнях, коли на позначення одного юридичного поняття в різних нормативно-правових актах вживаються різні термінологічні одиниці, що призводить до нечіткості, неясності та неоднозначності у розумінні та застосуванні законодавчих приписів [1, с. 39]. Саме тому, продовженням наукових пошуків буде дослідження взаємозв'язку і балансу між поняттями «громадська безпека і порядок» й «публічна безпека і порядок» та представлення авторського визначення змісту цих дефініцій.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н.В. Законодавчі терміни та їх визначення. *Наукові записки НаУКМА: Юридичні науки*. 2009. Т. 90. С. 39-44.
2. Барба В.Є. Поняття публічної безпеки і порядку як об'єкта взаємодії територіальних підрозділів Національної поліції з органами місцевого самоврядування. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 4. Ч. 1. С. 32-36.
3. Когут О.В. Категорія «публічна безпека та порядок»: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Правове забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, безпековий, інтелектуальний простір : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.* (м. Хмельницький, 23 квіт. 2019 р.) / за ред. О.Г. Турченко. Вінниця: Донец. нац. ун-т ім. Василя Стуса, 2019. С. 55-59.
4. Крищенко А.Є. Особливості визначення терміна «публічна безпека і порядок». *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 1. С. 206-214.
5. Панова О.О. Поняття, зміст та значення публічної безпеки та порядку. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. 2016. Вип. 6, т. 2. С. 133-136.
6. Піх Н.С. Особливості нормативно-правового застосування терміна «громадська (публічна) безпека і порядок» в Україні на сучасному етапі. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління*. 2019. Т. 30

(69). № 5. С. 96-104.

7. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/conv#Text> (дата доступу: 20.06.2022)

8. Тихомиров Д.О. Громадська та публічна безпека: проблеми співвідношення. *Наше право*. 2020. № 4. С. 34-38

9. Фатхутдінов В.Г. Громадський VS публічний у дзеркалі правничої герменевтики. URL: <https://goal-int.org/gromadskij-vs-publichniy-u-dzerkali-pravnichoi-germenevtiki/> (дата доступу: 20.06.2022)

Онопрієнко Станіслав Григорович

старший викладач кафедри правового забезпечення Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат юридичних наук

ФУНКЦІЯ КОНСОЛІДАЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Термін «функція» у загальному розумінні визначається як основний напрям, сфера, ділянка діяльності, характерна властивість, притаманна певному предмету або явищу, його провідна ознака, що виступає метою та сенсом існування об'єкта. Як справедливо зауважує М. Матійко, термін «функція» досить багатомірний, він придатний для характеристики будь-яких динамічних структур. У філософських дослідженнях функція – це відношення двох (групи) об'єктів, у якому зміна одного з них веде до зміни іншого. Функція може розглядатися з точки зору наслідків (сприятливих, несприятливих – дисфункціональних або нейтральних афункціональних), які викликаються зміною одного параметра в інших параметрах об'єкта (функціональність), або взаємозв'язку окремих частин у рамках якогось цілого (функціонування) [1, с.221]. Отже, терміни «функція» і «функціонування» є нерозривно пов'язаними, і, якщо функція уявляє собою характеристику об'єкта у певний момент часу, в умовній статистиці, обумовленій часовим зрізом, то функціонування є динамічною характеристикою об'єкта.

Функція консолідації – це спрямованість зусиль публічних адміністрацій на створення загальнонаціонального консенсусу, що передбачає об'єднання різних суб'єктів забезпечення інформаційної безпеки на основі усвідомлення загальної мети, толерантності та взаємоповаги. З цього приводу хотілося б зробити деякі зауваження щодо розуміння сутності такої взаємодії у правовій та демократичній державі. Деякі дослідники вважають, що людина і громадянин, демократичне суспільство в цілому, зобов'язані відповідати уявленням держави про силу, спрямованість та періодичність їх громадянської активності в інформаційній сфері. Інакше кажучи, держава формулює цілі та